

Yttrande
2017-01-10

Regeringskansliet
Nils Sjöblom
Justitiedepartementet.

Betänkande: SOU 2016:74 Ökad insyn i partiers finansiering

inledning

Syftet med kommitténs arbete och det betänkande som nu läggs fram, är att skapa en ökad transparens i hur partier finansieras. Det är ett syfte vi ställer oss bakom och välkomnar. En ökad transparens i stödet till politiska partier i Sverige är en viktig fråga för att öka kunskapen om hur det politiska systemet fungerar. De demokratiska aspekterna av denna fråga är viktiga och vi tycker att kommittén har arbetat på ett bra sätt med denna utgångspunkt för ögonen. I arbetet i kommittén har vi drivit frågor som stödjer detta ställningstagande. I det följande ger vi våra synpunkter på några olika faktorer som vi anser vara av stor vikt för att en ny lagstiftning skall vara effektiv, logisk och relevant. I svaren finns också förslag till faktorer som bör följas noga för att eventuellt bli underlag för en framtida revidering av lagen i olika avseenden.

Sammanfattning

Kommitténs förslag innehåller ett antal antaganden om verkligheten. Det bör därför göras en utvärdering av hur väl dessa stämmer, när redovisningarna för år 2018 har slutförts, dock senast 2020. Utifrån en sådan utvärdering bör eventuella kompletteringar av lagen göras.

Kammarkollegiet bör ha en samlad redovisning av såväl offentligt partistöd som övriga bidrag till partiets föreningar, kandidater och sidoorganisationer, för att öka transparensen och underlätta för medborgarna att hitta rätt information.

Arbetsmarknadens parter bör förbjudas att lämna bidrag till politiska partier.

Nedan lämnar vi kommentarer kring de huvudsakliga förslag som kommittén lagt fram.

Kapitel 9 Principiella utgångspunkter

Kommittén: Kommittén sätter, utifrån sitt uppdrag, ett anta utgångspunkter för arbetet.

Vår kommentar: Vi anser att kommittén har satt en väl avvägd ram för sina utgångspunkter och delar de i stort de ställningstaganden som gjorts. Vi anser dock att det finns en risk för att frågan om huruvida förbudet mot anonyma bidrag, inberäknat de begränsningar av förbudet som föreslås, kan påverka föreningsfriheten och förbudet mot åsiktsregistrering. Det kan vara svårt att avgöra huruvida det skulle kunna innebära en form av åsiktsregistrering om bidrag som avsetts vara anonyma, skulle bli offentliggjorda. Detta bör vara utgångspunkten för att utreda huruvida en eventuell revidering av beloppsgränserna bör göras. Om det visar sig att enskilda givare hyser sådana farhågor bör en revidering övervägas. En sådan uppföljning bör göras senast 2020.

Kapitel 10 Redovisningsskyldiga

Kommittén: Alla partiets föreningar och kandidater till fullmäktigeförsamlingar samt ersättare för dessa skall vara redovisningsskyldiga för bidrag som tas emot i deras egenskap av sådan förening/företrädare.

Vår kommentar: Vi stödjer denna regel. Det är viktigt att ha en enkel och lättförståelig grundregel som, tillsammans med de kompletterande reglerna om undantag skapar en lätthanterlig administration och som bidrar till att insynen för allmänheten blir relevant.

Det är också viktigt att bara de som tar emot externa bidrag över en relevant nivå skall bli redovisningsskyldiga. Det finns en gräns för när bidrag skulle kunna leda till intressekonflikter. Vi skulle gärna ha sett ett resonemang om detta i utredningen, vilket vi också framfört under utredningsarbetet, men vi anser att nivån ett halvt prisbasbelopp kan vara en rimlig nivå på en sådan gräns och accepterar därmed utredningens ståndpunkt.

Sidoorganisationer och övriga verksamheter där partiet har ett bestämmande inflytande

Kommittén: Både politisk och annan verksamhet där partiet har ett bestämmande inflytande omfattas av lagförslagen.

Vår kommentar: Vi stödjer denna regel. Partiets verksamhet är, i någon mening, alltid politisk, även om den definitionsmässigt handlar om sådant som skulle kunna ses som ickepolitisk. Det kan bli väldigt svåra gränsdragningar om man exkluderar vissa delar av partiernas verksamheter. Det skulle kunna leda till helt onödiga och utdragna intressekonflikter och rättsprocesser, för att få gränsdragningarna stadfästa.

Partier på central nivå

Kommittén: Partier på central nivå måste alltid lämna redovisning av sin finansiering. För övriga ideella föreningar samt för ledamöter och ersättare för ledamöter ska någon intäktsredovisning inte behöva lämnas om intäkterna under ett räkenskapsår eller kalenderår understiger ett halvt (0,5) prisbasbelopp (22 400 kr för år 2017).

Vår kommentar: Vi stödjer detta förslag. För partiernas centrala administration är detta en bisak och vi anser att det är onödigt att undanta dessa från redovisningsskyldighet, oavsett storlek på externa bidrag.

När det gäller övriga delar av partiorganisationerna och kandidater, är det viktigt att hitta en relevant gräns för när redovisningsskyldigheten skall inträda. I denna fråga har kommittén resonerat mycket kring olika typer av problematik som är förknippad med att kunna hantera underlaget för en redovisning i olika scenarier. Den nivå på begränsning som kommittén kommit fram till, tycker vi är rimlig och relevant ur såväl ett insynsperspektiv som för den administrativa belastningen.

Kapitel 11 Särskilda insamlingsorganisationer

Kommittén: Redovisningsskyldigheten enligt insynslagstiftningen bör för närvarande inte utvidgas till att omfatta särskilda insamlingsorganisationer.

Vår kommentar: Vi stödjer denna ståndpunkt. Kommitténs utredning avseende förekomsten av särskilda insamlingsorganisationer i Sverige som kopplas till och stödjer enskilda partier stämmer med våra erfarenheter om att sådana organisationer är sällsynta. Skulle det visa sig att sådana organisationer börjar växa upp i stor skala kan det finnas anledning att revidera inställningen om att sådana stödorganisationer också skall vara redovisningsskyldiga.

Kapitel 12 Ska ett förbud mot anonyma bidrag införas?

Kommittén: Anonyma bidrag skall i princip vara förbjudna, men undantag görs för mindre bidrag som inte bör kunna anses vara grund för påverkan av politiken. Detta ligger i linje med de krav och förutsättningar som GRECO har tagit ställning för.

Vår kommentar: Vi stödjer denna ståndpunkt. Det principiella ställningstagandet om att anonyma bidrag skall vara otillåtna, men att det också måste finnas en gräns baserat på bidragsstorlek, som ändå är tillåtet blir sammantaget en väl avvägd lösning på problematiken. Det finns en positiv sida i att människor kan stödja ett politiskt parti, utan att behöva visa öppet att man gör det. Vi ser denna problematik dagligen, eftersom våra medlemmar och sympatisörer inte sällan råkar ut för olika typer av negativa reaktioner från såväl media som fackliga organisationer och andra aktörer. Det finns även andra partier som rapporterar samma typ av reaktioner och det är därför inte rimligt att helt förbjuda anonyma bidrag. Å andra sidan finns det en korruptionsrisk om alltför stora anonyma bidrag skulle tillåtas.

Kommittén: Anonyma bidrag över 0,05 prisbasbelopp (ca 2 240:- kr 2017) förbjuds.

Vår kommentar: Vi stödjer detta förslag. Vi anser att det bör finnas en gräns för anonyma bidrag, med hänvisning till insynskravet. Det kan finnas risk för reell påverkan genom ekonomiska bidrag, om alltför stora anonyma bidrag tillåts. Var gränsen går kan vara svårt att avgöra, men vi har valt att acceptera en lägre nivå än vad vi initialt hade som förslag. Vi kommer dock att ha ögonen på hur det fungerar och om det framkommer relevant argumentation för att ändra på beloppen i framtiden kommer vi att aktivera sådana förslag. Vi har i detta stycke sett det som viktigt att kommittén skall kunna presentera en gemensam lösning som kan fungera tillfredsställande.

Exakt var en rimlig gräns kan anses föreligga, är svårt att avgöra, men det kan vara en rimlig start att, som kommittén föreslår, lägga gränsen på ungefär den nivå av anonyma bidrag som GRECO har accepterat internationellt, dvs ca 2 500:- kr. För Sveriges del kan det vara en bra ordning att anpassa beloppet till en andel av prisbasbeloppet som ligger i närheten av det aktuella beloppet och den föreslagna andelen, 0,05 prisbasbelopp, tycker vi kan vara en bra start. Det finns dock anledning att följa utvecklingen noga och, om det visar sig att beloppet är för lågt, efter utvärderingen 2020 göra en justering av nivån.

Kommittén: Bidrag som understiger en tvåhundredels prisbasbelopp (224 kr för 2017) redovisas enbart till antal och belopp. Sådana bidrag kräver ingen efterforskning av givarens identitet.

Vår kommentar: Vi stödjer detta förslag. Vi anser att det är en viktig fråga att exkludera småbidrag som inte bör kunna ses som en påverkansfaktor genom sitt blygsamma värde. Ur administrativ synvinkel måste ett rimligt sådant belopp kunna bortses ifrån, vad avser undersökningsplikt.

Kommittén: Hanteringen får inte skapa en alltför omfattande administration.

Vår kommentar: Vi stödjer denna inställning. Partiers verksamhet drivs i helt övervägande omfattning av ideella krafter och vi måste göra allt vi kan, inom ramen för syftet att öka transparensen, för att minimera den administrativa bördan för partiverksamhet på olika nivåer.

Kapitel 13 – Vad ska en intäktsredovisning innehålla?

Kommittén: När en part blir redovisningsskyldig skall redovisning lämnas och alla redovisningsskyldiga skall lämna in en redovisning enligt samma modell.

Ett gränsvärde för att bli redovisningsskyldig, på 0,5 prisbasbelopp totalt mottagna bidrag, införs. Ett gränobelopp för totalt mottagna bidrag från en och samma givare införs på 0,5 prisbasbelopp.

Vår kommentar: Vi stödjer dessa förslag. Att alla som blir redovisningsskyldiga skall lämna en enhetligt utformad redovisning, är bra ur administrativ synvinkel och det underlättar för partiernas hantering.

Begränsningslinjerna för redovisningsskyldighet anser vi vara en rimlig ansats, men vi menar också att även dessa nivåer bör följas upp noggrant och utvärderas senast 2020, för att det skall gå att avgöra om det bör göras en justering i något avseende.

Kapitel 14 – Tillsyn och sanktioner

Vår kommentar: Vi stödjer i huvudsak de förslag som kommittén lägger avseende sanktioner och tillsyn. Nuvarande sanktionsnivå är inte proportionell och de nya förslagen till sanktionsnivåer är väl avvägda och proportionella.

Vi anser att Kammarkollegiet är en lämplig myndighet att hantera insamling, kontroll och publicering av redovisningarna av partiernas finansiering.

Däremot menar vi att samtliga kommuner, landsting och regioner bör åläggas att redovisa sina respektive partistöd till kammarkollegiet och att dessa uppgifter bör redovisas öppet på kammarkollegiets hemsida. Det är en viktig fråga för att skapa en bredare transparens för samhällets stöd till politisk verksamhet. Om sådant partistöd bara redovisas öppet och samlat för de delar av partiernas organisationer som blir redovisningsskyldiga enligt kommitténs förslag, kommer

redovisningen på Kammarkollegiets hemsida att bli missvisande för hur partier finansieras i Sverige.

Kapitel 16 – arbetsmarknadens parter

Kommittén: Arbetsmarknadens parter behöver inte inhämta sina medlemmars stöd för att lämna bidrag till politiska partier.

Vår kommentar: Vi stödjer inte detta förslag.

De ideella organisationer som utgör arbetsmarknadens parter har en kvalificerad särställning bland de ideella organisationerna i Sverige, som inte liknar någon annan föreningskonstruktion. Det skulle i så fall vara den modell som politiska partier använder sig av. Detta innebär att man har iklätt sig ett stort ansvar för att ta tillvara medlemmarnas gemensamma intressen i deras egenskap av sakägare med en monopolliknande ställning i arbetsmarknadspolitiska frågor, lönebildning och andra därmed sammanhängande frågor. Denna modell har utvecklats under lång tid i Sverige och utgör grunden för en bra bas för en stabil arbetsmarknad.

Insyn i hur sådana organisationer aktivt stödjer enskilda politiska partier har ett starkt allmängiltigt intresse. Det är därför rimligt att, om det skall vara tillåtet för dem att lämna sådana bidrag, redovisningen av hur man stödjer olika partier stadfästs på ett mer formellt sätt. Intresset för denna information ligger både hos allmänheten och hos organisationens medlemmar. Att behöva ställa frågor kring sådana uppgifter kan uppfattas som integritetskränkande av en enskild medlem, som inte vill avslöja sina politiska preferenser. Särskilt i ljuset av att vissa LO-förbund aktivt agerar med t.ex. uteslutningar på grundval av partipolitisk tillhörighet, är detta en angelägen fråga. Det finns därför särskilda skäl för att avkräva arbetsmarknadens organisationer en offentlig redovisning av sina bidrag till politiska partier och att låta medlemmarna avgöra huruvida de vill att deras

andel av föreningens medel skall kunna användas i detta syfte, om det skall vara tillåtet för parternas organisationer att lämna bidrag enligt ovan.

Kommittén har formulerat sig på följande sätt i denna fråga:

”Att vara medlem i en viss organisation på arbetsmarknaden är frivilligt. Som framhålls i kommitténs direktiv (dir 2014:90 s. 15) kan emellertid arbetsmarknadsorganisationernas särställning inom arbetsrätten medföra att möjligheten att stå utanför organisationen i många fall framstår som ett mindre fördelaktigt alternativ för den enskilda arbetstagaren eller arbetsgivaren. I direktiven anges vidare att, eftersom det huvudsakliga skälet för medlemskapet oftast inte är av politisk karaktär, det i den allmänna debatten har diskuterats om inte den enskilde borde ha möjlighet att ta ställning till om han eller hon vill att medlemsavgiften ska få användas till att stödja ett visst parti ekonomiskt.

Som framhålls i direktiven kan det finnas skäl för en enskild medlem att vilja vara medlem i organisationen men samtidigt kunna avstå från att genom sitt medlemskap, och genom att betala sin medlemsavgift, bidra till att stödja ett visst parti ekonomiskt.”

Vi ser mycket allvarlig på vissa fackliga organisationers starka partipolitiska segregation, där man på ett odemokratiskt sätt exkluderar vissa medlemmars rätt att delta i den organisatoriska beslutsprocessen av partipolitiska skäl och därigenom exkluderar dem från inflytande i organisationen, av direkt partipolitiska skäl. Detta sker ofta trots att det inte finns någon saklig grund, genom luddiga påhittade ”värdegrundsargument”. Det tar sig även i uttryck i form av uteslutning från den fackliga organisationen. Därigenom visar man att

man inte tar det ansvar som krävs av en seriös part på den svenska arbetsmarknaden.

Dagens situation, när parter på arbetsmarknaden använder både ekonomiska och personella resurser i omfattande insatser för ett enskilt politiskt part, innebär att Medlemmar som inte sympatiserar med det partiet, men ändå behöver det stöd som arbetsmarknadens organisationer tillhandahåller, också tvingas bidra med sin andel av organisationens bidrag till det aktuella politiska partiet. Denna korporativism är olycklig och odemokratisk.

Därför menar vi att arbetsmarknadens parter, i första hand bör förbjudas att lämna bidrag till enskilda politiska partier, kandidater eller sidoorganisationer oavsett hur detta stöd utformas. I andra hand kan ett krav på att i en hemlig undersökning efterforska medlemmarnas vilja att bidra till partipolitiskt stöd, för att kunna göra en fördelningsnyckel över hur organisationens eventuella stöd till partier bör fördelas, i linje med den reservation som vi lämnat till kommitténs förslag. Vi kan dock se att det kan uppstå problem med en den senare lösningen, varför vi istället förordar ett förbud mot att arbetsmarknadens parter lämnar bidrag till politiska partier enligt ovan.

Kapitel 18 – Ikraftträdande

Kommittén: Den nya lagen om insyn i finansiering av partier ska träda ikraft den 1 januari 2018.

Vår kommentar: Vi stödjer detta förslag. Det är viktigt att de nya reglerna kan prövas i en valrörelse, då antalet bidrag och den sammanlagda summan av bidrag kan förväntas att vara högst, sett ur en mandatperiods perspektiv. Detta bör också utvärderas senast 2020.

Kapitel 19 – Konsekvensanalys

Kommittén: Kommittén har en relativt omfattande diskussion om konsekvenserna av de föreslagna lagändringarna.

Vår kommentar: Vi anser att de resonemang som kommittén gör avseende konsekvenserna av de föreslagna lagändringarna i väsentliga delar förefaller väl avvägda. Vi menar att detta avsnitt i betänkandet bör ligga till grund för en utvärdering av lagändringarna senast 2020.

Stockholm den 10 februari 2017

Sverigedemokraterna

Enligt uppdrag

Olle Felten

Tel: 0725-383 512

olle.felten@riksdagen.se